

Primera observació de coablava a Mallorca

Per Josep Manchado

JOAN MATEU

Per molts dels que llegeixin això, la paraula "tarsiger" no significarà res, però dins el món dels observadors d'ocells, dir "tarsiger" és fer referència a un dels ocells més esperats i desitjats a Europa occidental, on és un "tòtem", com igualment a Mallorca pot ser "Ampelis", l'ocell que cada hivern és esperat per molts ornitòlegs i que mai arriba. El coablava *Tarsiger cyanurus*, és a tot Europa occidental i a la Mediterrània el mateix que l'Ampelis europeu a Balears, un ocell que, fins i tot, serveix per a fer bromes el dia dels innocents o el dia d'enganar. I, com exemple, la web d'ocells més popular de Finlàndia es diu www.tarsiger.com

El coablava és un ocell migrant, que té les seves àrees de cria a tot el nord d'Àsia, des dels Urals fins a Kamchatka, Corea i Japó, més una petita franja on cria al sud dels Himalaies. Des d'aquestes zones de cria, a la tardor, els coablaves migren cap a terres més càlides, iniciant un llarguíssim viatge fins al sud-est asiàtic, concentrant-se per a passar l'hivern majoritàriament a la península d'Indoxina. A les darreres dècades, la població més occidental, a la província russa d'Arkhangelsk, ha anat avançant cap a l'oest i colonitzant petites zones en direcció a Escandinàvia (vegeu el mapa adjunt) on ja s'han establert petites zones de cria a Karelia,

Murmansk i la península de Kola, zones limitrofes amb la Lapònia noruega i finlandesa.

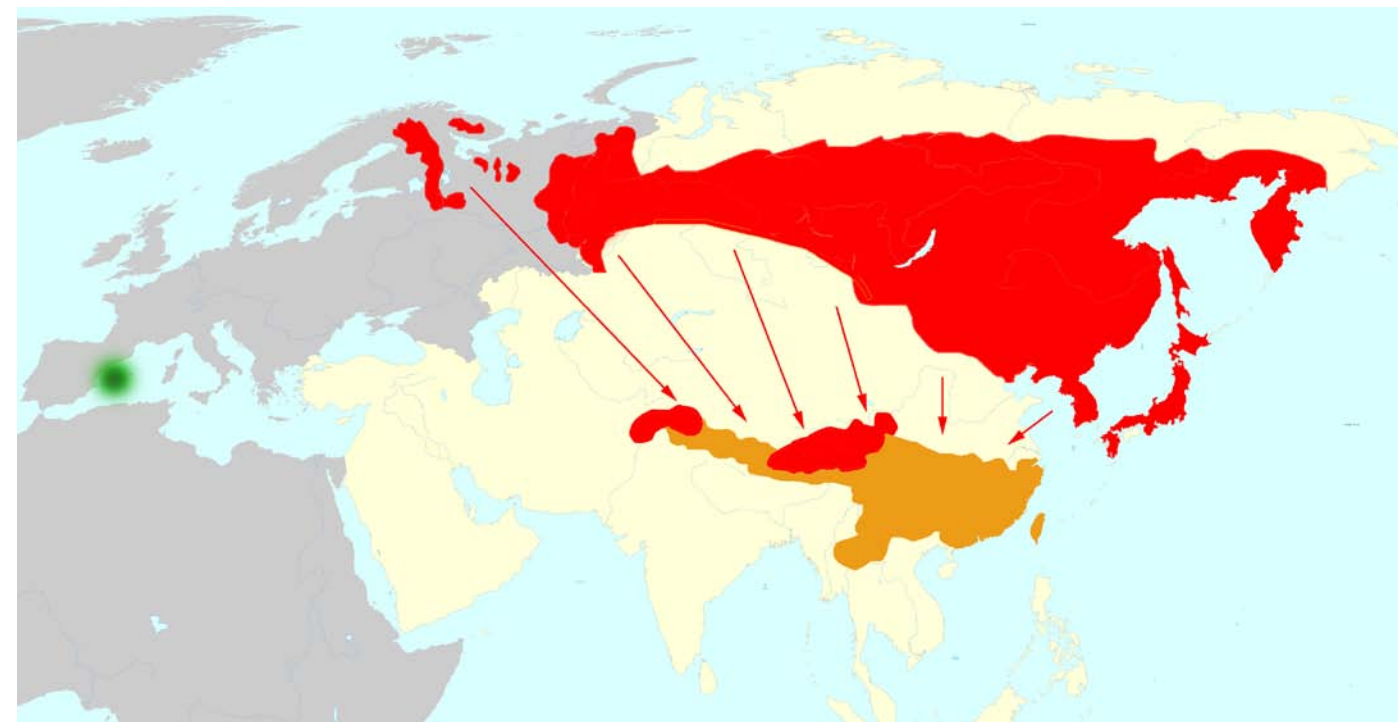
A causa d'aquesta expansió cap a l'oest (l'espècie pràcticament està arribant al nord d'Europa, amb l'establiment de noves zones de cria a zones frontereres amb Escandinàvia), el coablava sembla que està deixant de ser tant extremadament rar i, de mica en mica, es va observant, especialment a les latituds més elevades. Com exemple, al 2017, el coablava va deixar de ser considerat raresa a Gran Bretanya pel Comitè de Rareses Britànic (BBRC) ja que cada any i de forma creixent, apa-

reixen exemplars a cada poc.

Tot i això, i malgrat ja no tenir l'estatus de "rarsa", quan a Gran Bretanya es localitza un "tarsiger", la notícia puja com l'escuma per xarxes socials i telèfons mòbils i això fa que centenars o milers de "birdwatchers" es desplacin per intentar observar-ho. De fet cada any tenen lloc les típiques escenes de milers d'observadors amb els seus telescopis i prismàtics fent coa enfront d'un bosc o un prat per tal d'intentar localitzar l'ocell. S'han donat casos en què els propietaris de la finca on estava l'aucelló, o un bus anglès de dos pisos des d'on es podia veure millor, cobraven entrada als milers de persones interessades en observar, encara que fos un moment, al mític coablava.

Si a Gran Bretanya i Escandinàvia sembla que cada cop és menys rar, al sud d'Europa i especialment a la zona més occidental de la Mediterrània, el coablava segueix essent un ocell divagant, que just s'ha pogut citar molt poques vegades. A Balears i a la península Ibèrica, i pels cercadors de rareses de l'estat espanyol, el coablava encara és el mite amb el que somien trobar-se algun dia.

Fins al passat novembre mai s'havia observat cap coablava a les Illes. Era, per tant, un ocell que ni tan sols figurava entre les més de 350 espècies que en algun moment s'havien observat a Balears. Això va motivar que l'observació d'un coablava a sa Comuna de Bunyola (Mallorca) fos notícia tant a nivell local com a nivell estatal.



A la península, amb anterioritat a l'ocell observat a sa Comuna de Bunyola, tan sols s'havien citat 6 exemplars:

1998. Delta del Llobregat, maresma de Les Filipines (Barcelona), primer hivern, femella, capturat per anellament el 17 de novembre 1998 (S. Sales, F. X. Santaefumia, R. Gutiérrez, F. López i altres).

2005. L'Albufera de València, La Devesa (València), primer hivern, mascle, del 16 de novembre de 2005 al 26 de gener de 2006, quan es trobat mort (A. Alcocer, D. Almenar, J. Ignacio Dies, B. Dies, T. Castelló i altres).

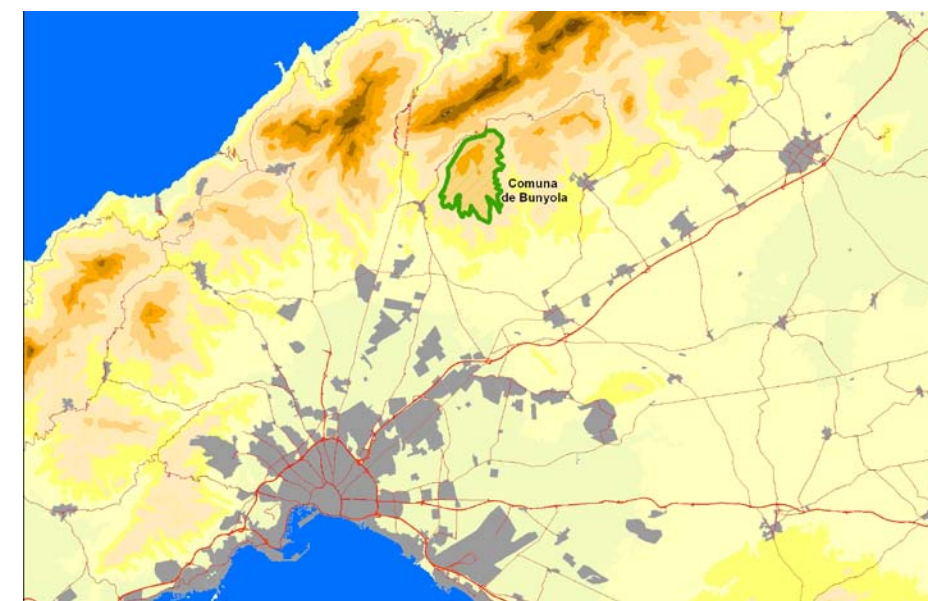
2010. Elx, Clot de Galvany (Alacant), primer hivern, femella, 1 de desembre de 2010 (Jacobo Ramos).

2010. Sant Feliu de Buixalleu, vorera del riu Tordera, el Perxistor (Girona), au de primer any (fotos), del 26 de desembre de 2010 al 23 de gener de 2011 (David Caballé i altres).

2010. Aroche, Reserva Biológica Puerto Moral (Huelva), au de primer hivern, capturat per anellament (Francisco Romero i Manuel Barrera).

2013. Villardeolalla (Cuenca), el 17 de març de 2013, (Miguel Ángel Ortega).

Analitzant el llistat anterior, ja es veu com totes les observacions, menys una al 2010 a Huelva, han estat realitzades a la zona de la Mediterrània, cosa lògica si tenim en compte la distribució oriental de l'espècie. És un ocell difí-





JOSEP MANCHADO

líssim de veure, sobre tot els mascles que tenen un plomatge realment espectacular.

Per això, quan el passat 18 de novembre, vàrem veure davant nostre aquell petit ocell amb els flancs ataronjats, el carpó blau i part de l'esquena amb tonalitats blavoses, en Joan Mateu i jo sabiem que estàvem davant d'un ocell rar, un ocell que no es corresponia amb cap altre dels que coneixiem. Fins aquell moment, l'horabaixa d'observació a un abeurador de la Comuna de Bunyola, fou bastant "normal", tot i la sospita que un falcó torter (*Accipiter nisus*) estava per la zona i per això no baixaven els ocells.

Des del primer moment, el coablava no va poder estar tranquil, 2 ropits (*Erithacus rubecula*) el varen atacar, i fins i tot un durbec també el va increpar allunyant-ho de l'aigua, així que va estar només un parell de minuts a la zona. Pensàvem en aquell moment que ja no el veuríem pus, però per sort havíem fet algunes fotos. Immediatament vàrem començar a mirar la pantalla de la càmera, sense poder donar crèdit al que acabàvem d'observar: aquell ocell que mou milers de persones quan apareix per Europa.

Les imatges ens confirmaven que

ens trobàvem davant un coablava!, ràpidament vàrem enviar una imatge als grups de missatgeria instantània on els ornitòlegs comunicam la presència d'ocells rars. El meu missatge amb la paraula "tarsiger?" anava acompanyat d'una fotografia de l'ocell. Tot i que ja era evident per a nosaltres, una consulta a la guia i els missatges de confirmació dels companys, ajudaren a certificar que a la Comuna de Bunyola s'amagava un dels ocells més cercats pels ornitòlegs i aficionats a les aus.

Pocs minuts després, el coablava va tornar apareixer davant del "hide" intentant arribar a l'aigua, quan va rebre un nou atac d'un ropit, que li va fer perdre una bolla de plomes, 8 o 10 plomes de la zona de la panxa, i rodar un parell de metres. No va tornar més. L'aspecte general que presentava el coablava no era massa bo i amb els atacs d'altres ocells no podia sinó empitjorar. Així i tot, varen ser uns dos minuts d'observació i, tot i la manca de llum, li vàrem poder fer moltes fotografies.

Com ja hem dit abans, l'observació del "tarsiger" ha estat una "primera cita per a les Balears", es a dir, un ocell nou que afegir a la llista dels que s'han vist a les Illes. Així, segons els llistats actualitzats que porta en Maties Rebassa, el coablava ha estat l'espècie número

371 confirmada amb total seguretat a Mallorca, sense comptar exemplars escapats ni exòtics, però si aquelles que malgrat tenir un origen no natural crien de forma estable i auto-sostenible a Mallorca, incloent Cabrera (a més de les 371 se n'han detectat 11 més a les altres illes).

El coablava ha estat la cirera d'un pastís d'ocells hivernants que ens ha deixat també observacions tan espectaculars com un raríssim pinsà borroner (*Pyrrhula pyrrhula*) a Orient, un hortolà groc (*Emberiza citrinella*) al clot d'Albarca, una oca de galta blanca (*Branta leucopsis*) a Maristany i un gorrió d'ala blanca (*Montifringilla nivalis*) a s'Esclop. Ha estat un hivern estrany en el qual hem detectat menys ocells hivernants comuns del que és habitual, però molts més ocells hivernants escassos com ara tord burells, grivies, pinsans mens, llunonets, durbecs o xalambrins. •

Per Maite Serra-Franco

Gegants del passat

Després d'evolucionar durant milions d'anys (m.a.), en el present, podem trobar aus d'una grandària considerable. L'albatros viatger o el còndor dels Andes, per exemple, són capaços de superar els 3 metres d'envergadura alar, tot i que cap au és tan gran com l'estruç, que amb els seus gairebé 3 m d'altura i 180 kg de pes la converteixen en l'au més gran actualment existent. No obstant això, cal esmentar que tal com ocorre amb altres grups d'animals, han existit en el passat aus d'una grandària major que la dels seus congèneres vius en l'actualitat. Aquests "gegants" es van extingir fa moltíssim temps, tot i que determinades espècies van arribar a coexistir amb l'home.

"Aus del terror"

Els forusràcids o forracocos (Phorusrhacidae), comunament coneguts com "aus del terror", són una família extinta d'aus carnívores gruiformes, amb escassa o nul·la capacitat de volar, que va viure des de fa 62 m.a fins fa uns 2 m.a. Tot i que originaris d'Amèrica del Sud, les seves restes també han estat trobades a Centre Amèrica, Amèrica del Nord i l'Antàrtida. Es tracta d'aus corredores que, segons les seves dimensions, podrien aconseguir velocitats de 40 a 90 km/h. Tenien becs allargats, ganxuts i molt forts per poder matar les preses i tallar la carn. A més a més, podien ajudar-se amb els garfis situats a les ales o amb les seves fortes potes, dotades d'urpes, per acabar amb les seves preses. La seva grandària, segons l'espècie, variava entre la d'una gallina (50 cm) fins a uns 3 m, i un pes que podia arribar als 400 kg. Per ara es coneixen 5 subfamílies d'aus del terror, amb 13 gèneres i 17 espècies. Les que criden més l'atenció són les subfamílies dels brontornitids (encara que alguns estudis suggereixen que no es tractaven de forusràcids, sinó "d'ànecs gegants carnívors") i els forusracins. Els primers, més antics, tenen les potes molt robustes, i són animals lents. Els segons van sobreviure fins a l'extinció de la família,

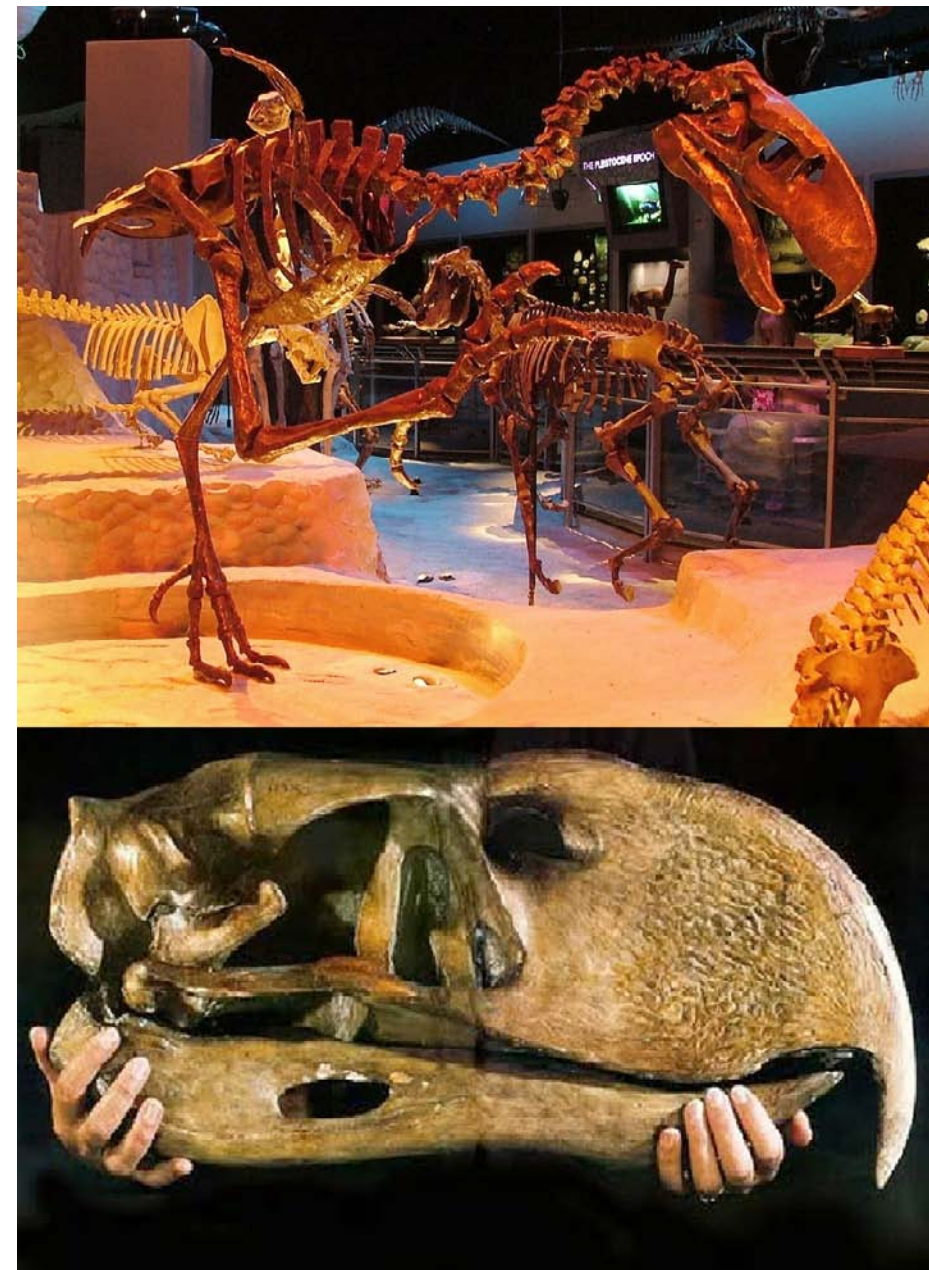
i són més àgils, amb les potes més esveltes.^{1,2,3,4}

Entre els brontornitids el més gran és el *Brontornis burmeisteri* amb uns 2,80 m d'altura, i un pes entre 350 i 400 kg. Va viure a la Patagònia fa entre 20 i 5 m.a. Per la seva grandària, possiblement caçava emprant l'emboscada, tot i ser un carronyer oportunista.⁴

Entre els forusràcins, àgils gegants, cal esmentar l'au carnívora de

major altura descoberta, la *Kelenken guillermoi*, que va viure fa 15 m.a a l'Argentina. Les aus Kelenken feien entre 2 i més de 3 m d'altura, arribant a pesar entre els 160 i 225 kg. El seu cap va arribar a mesurar més de 70 cm de longitud, sent l'au coneguda amb el crani més gran.¹

Abans que el subcontinent sud-americà s'unís al nord-americà, la piràmide tròfica d'aquelles terres estava dominada per marsupials i enormes



Au del terror i crani (Scientific American. Feb 1994)